DVV/8851/2021

8.10.2021

LaV@eduskunta.fi

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Digi- ja väestötietoviraston lausunto lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on pyytänyt Digi- ja väestötietovirastoa (DVV) antamaan lausuntonsa asioiden käsittelyn ruuhkautumisesta ja sen syistä sekä vaikutuksista oikeusministeriön hallinnonalalle erityisesti edunvalvontaan sekä arvioita tilanteen kehittymisestä ottaen mm. huomioon talousarvioesityksen ja kehykset. DVV kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Käsittelyajat

Joissakin DVV:n henkilöasiakkaiden palveluissa käsittelyajat ovat pidentyneet ja palvelut ovat osin ruuhkautuneet. Suurimmat ruuhkat ovat holhoustoimessa, joissa käsittelyajat ovat tällä hetkellä seuraavat (suluissa tavoiteaika): edunvalvojan määrääminen 185 pv (90 pv), lupa-asiat 2,5 kk (1 kk), tilintarkastus 6,2 kk (3,8 kk), edunvalvontavaltuutuksen vahvistaminen 79 pv (70 pv).

Ruuhkautumisen syyt

Holhoustoimen asiamäärät ja edunvalvontojen määrät ovat 20 vuoden aikana kasvaneet n. 5 % vuosivauhtia (liite 1, kuvat 1 ja 2). Työmääränä tämä tarkoittaa 10 henkilötyövuoden lisätarvetta vuosittain. Työmäärän kasvuun ovat lisäksi vaikuttaneet uusi valtakunnallinen ja puolisähköinen toimintamalli, jonka vuoksi jokaisen asian käsittelyyn on tullut ylimääräinen työvaihe. Koska asiamäärät ovat niin suuria, yksittäinenkin pieneltä vaikuttava työvaihe lisää asian käsittelyn kestoa useilla minuuteilla, joka kertautuessaan vaikuttaa käsittelyaikoihin jo merkittävästi.

Arvio tilanteen kehittymisestä

Lisätalousarviossa virastolle kohdennetuilla rahoilla on holhoustoimeen rekrytoitu nopealla aikataululla yli 40 henkilöä määräaikaisesti 30.6.2022 asti nykyisten ruuhkien purkamiseksi. DVV on myös kehittänyt käytettävillä olevilla resursseilla manuaaliprosesseja sähköisemmiksi. Asiamäärien jatkuvasti kasvaessa on kuitenkin niin, että vaikka henkilömäärän väliaikaisella lisäämisellä saadaan nykyiset ruuhkat purettua, uusien työjonojen ja sitä kautta ruuhkien ehkäisemiseksi on välttämätöntä kehittää sähköisiä asiointikanavia ja työvälineitä. On huomioitava, että asiamäärien kasvu tulee näkymään oikeusministeriön hallinnonalalla myös käräjäoikeuksissa sekä yleisessä edunvalvonnassa.

Toimenpiteet

Edellä kuvatun kehittämistarpeen vuoksi DVV on keväällä 2021 esittänyt valtiovarainministeriölle suunnitelman kehitysohjelmasta vuodelle 2022-2028, jonka keskeisenä strategisena tavoitteena on kansalaisten oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla. Kehitysohjelman yhtenä osa-alueena on holhoustoimen ja edunvalvonnan kehittämisen kokonaisuus.

Kehittämisen keskiössä tulisi olemaan asiointikanavien ja työvälineiden sähköistäminen sekä prosessien sujuvoittaminen. DVV on osana kehittämisohjelmaa tunnistanut lainsäädännön muutostarpeita, jotka olisivat tarpeen tehdä prosessien ja asioinnin sujuvoittamiseksi.

Ohjelman toteuttamiseen ja palvelujen digitalisoinnin edistämiseksi DVV tarvitsee ehdottomasti lisärahoitusta. DVV on esittänyt neljänteen lisätalousarvioon sekä vuoden 2022 täydentävään talousarvioon kehittämisohjelman ensi vaiheen rahoitusta, n. 10 M € (pääosin holhoustoimen kokonaisuuteen). Vuoden 2022 talousarvioesitykseen sisältyy 2 M€ määräraha (VAAKA-hankkeen siltaus kohti kansalaisen oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla -kehittämisohjelmaa), mutta summa ei yksin riitä holhoustoimen palveluiden digitalisaation edistämiseen ja siten uusien asiakaspalveluruuhkien syntymisen estämiseen.

Esitetyn kehittämisohjelman ohella keskipitkän aikavälin kehittämistavoitteeksi on DVV:ssa otettu edunvalvontavaltuutusjärjestelmä, josta on tarkoitus luoda ensisijainen tapa hoitaa toisen henkilön edustaminen silloin, kun henkilö ei enää kykene itse huolehtimaan asioistaan. Edunvalvontavaltuutus toteuttaa perinteistä edunvalvontaa paremmin modernia ihmisten itsemääräämisoikeuden ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Ihminen pääsee itse vaikuttamaan paremmin siihen, miten hänen asioitaan tulee hoitaa ja miten asioiden hoitoa tulee valvoa. Kansalaisnäkökulman lisäksi tällä odotetaan olevan tulevaisuudessa suurta merkitystä edunvalvonnan viranomaisresurssitarpeeseen.

Digi- ja väestötietovirasto

Jalonen Aino
912056303
Digitaalinen allekirjoittaja: Jalonen Aino 912056303

Aino Jalonen
Ylijohtaja

Marsti Tom
911635312
Digitaalinen allekirjoittaja: Marsti Tom 911635312

Tom Marsti
Johtaja, holhoustoimen yksikkö